

UIT DE GESCHIEDENIS DER SCHOOTHONDJES.

DOOR

G. KALSBEEK.

Zonder twijfel is de hond het oudste huisdier; alle wilde stamvormen, die hebben meêgewerkt tot het formeeren van den tammen hond, kwamen bij het domesticceeren den mensch reeds halverwege tegemoet, doordat zij zich vrijwillig aan den mensch aansloten. Niet om de groote en vele diensten, die deze dieren ons tegenwoordig bewezen, heeft men ze in 't begin getemd. Men pleegt toch dikwijls de landhuishoudkundige waarde van den hond voor menschen, die op een lagen trap van ontwikkeling staan, te overschatten. Jagers, die nog geen ver-reikende vuurwapens bezitten, hebben weinig dienst van een jachthond; ook kunnen ze wegens hun scherp gezicht en gehoor zeer goed een speurhond onthieren. Wij vinden daarom den hond bij de oude jagersvolken meer als speeltuig voor de vrouwen, dan als strijdmakker en jachtgenoot voor de mannen.

De legervuren der jagerstammen vormen machtige aantrekkingspunten voor vele dieren, de behaaglijke warmte van het vuur oefent een sterke bekoring op hen uit. Bovendien leveren deze tijdelijke menschelijke nederzettingen overvloed van afval, zoodat wolven, jakhalzen, e. d. dieren den disch steeds gedekt vinden. Kwam er nu een jong, hulpbehoevend wolfje in de handen der menschen, dan waren er allicht medelijdende vrouwen, die het aan de borst legden, om het zoo groot te brengen.

Meent nu niet, dat we hier alleen onze verbeelding laten werken: er zijn vele voorbeelden bekend, dat zelfs nog tegenwoordig bij volken

die op den laagsten trap van ontwikkeling staan, vrouwen jonge honden en varkens zoogen.

Onder zulke omstandigheden ontstond er natuurlijk een groote mate van teederheid en aanhankelijkheid tusschen beide leden; het gevolg was, dat de dieren, groot geworden, zich bij de menschen bleven aansluiten en dat ze bronnen werden van groot genot, vooral voor vrouwen en kinderen. Eerst later leerde men de goede en nuttige eigenschappen van den hond kennen, hoogschatten en.... er partij van te trekken.

Wij gelooven, dat langs dezen weg zich uit tamme wolven en jakhalsen de eerste honden hebben gevormd. En als dit zoo is, dan is 't tevens een feit, dat de geschiedenis van de schoothondjes — de naam schoothond hier genomen in de beteekenis van »plezierhond« — ouder is, dan die van jacht- of andere nuthonden.

Uit den jakhals zal dan naar alle waarschijnlijkheid zich de eerste tamme schoothond in Egypte hebben gevormd. Op hieroglyphen vindt men o. a. een zeer primitieven, spitsachtigen hond, die hoogst waarschijnlijk door de Egyptenaren uit den jakhals is gekweekt. Men vindt er verder afgebeeld zeer groote jachtwindhonden, die morphologisch volkomen gelijken op de grootste variëteit van den Afrikaanschen jakhals. Naast dezen grooten vorm treft men ook een zeer kleinen aan met kromme pooten, die aan Rachitis (Engelsche ziekte) doet denken, ontstaan door overerving. Nu is er geen enkelen grond voor te vinden, dat men zulk een hond om nuttigheidsredenen zou gekweekt hebben, waarom men hier dus naar alle waarschijnlijkheid weer met een plezierhond te doen heeft.

Het kweken van zulk een rachitischen vorm was al zeer gemakkelijk in Egypte. Het water van den Nijl toch is zóó kalkarm, dat de moderne chemische fabrieken in Egypte het kunnen aanwenden, zonder het vooraf te distilleeren. Ook was de Rachitis bij de menschen in Egypte een veelvuldig voorkomende ziekte.

De mogelijkheid, dat de Egyptenaren met doel-bewustheid die dwerghondenvorm hebben gekweekt, is dus tamelijk groot, te meer, omdat dat volk een bijzondere voorliefde had voor uitersten in lichaams-grootte. Zoo heeft men vastgesteld, dat de Egyptenaren uit hun eigen klein paardenras een ras hebben geforceerd, dat in den tijd der 18e dynastie reeds zoo groot was als het tegenwoordige Oldenburgerpaard, terwijl zij tegelijkertijd een dwergachtig ras invoerden, afkomstig van Semitische volksstammen. Verder omgaven de aanzienlijken in Egypte zich gaarne met menschelijke dwergen, zoodat de bekende romanschrijver en Egyptoloog Georg Ebers hierin zelfs de voorloopers

der middeleeuwsche hofnarren meent te zien. En eindelijk zien wij op een graftombe te Chnemhotep afgebeeld twee naast elkaar staande menschelijke dwergen en een zeer klein soort dashond. Men heeft zelfs in den jongsten tijd een mummie van een hond gevonden, die, wat grootte en beenderenbouw betreft, niet veel afwijkt van den als schoothond nog tegenwoordig geliefkoosden Italiaanschen windhond, zoodat er bijna niet aan getwijfeld kan worden, dat reeds de dames der oud-Egyptische aristocratie hun schoothondjes hielden, die soms zelfs de eer genoten na hun dood gebalsemd te worden, evenals »onze neven aan gene zijde van het kanaal« sedert 1890 in het Hydepark te Londen een afzonderlijk hondenkerkhof hebben aangelegd, waar het aan grafsteen met roerende opschriften niet ontbreekt.

Bij de Grieken vinden wij den schoothond reeds in de 4e eeuw vóór Chr. in den Melitezer (*Canis familiaris melitaeus* L.), een zeer sierlijk hondje, dat niet slechts door dames, maar ook door mannen op de wandeling op den arm werd gedragen. De Melitezer, wiens sierlijken lichaamsbouw Aristoteles toeschreef aan de karige voeding, draagt zijn naam naar het eiland Melita (thans Meluda), waar het voor het eerst of ten minste het meest werd gefokt. Later vergat men deze »heimata« en nam men het meer bekende Malta als het vaderland van het diertje aan, vandaar de naam *Maltezer*, evenals het den naam *Bolognezer* draagt, omdat het hoofdzakelijk van uit Bologna naar het Noorden van Europa kwam.

Uiterlijk in de laatste eeuw v. Chr. werd de Melitezer uit Griekenland naar Rome gebracht en vond hier vooral bij de dames onder het Keizerrijk veel bijval, zoodat een Romeinsch Keizer, toen hij de buitengewone zorgen zag, die men aan deze kleine hondjes besteedde, uitriep: »Hebben die vrouwen geen kinderen, dat zij zulke dingen liefkozen?»

Strabo en Plinius wijdden er in hunne geschriften vele regelen aan, en Martialis heeft aan de Melitezerteefhond een van zijn hoogdravendste epigrammen gewijd:

»Issa is bekoorlijker dan de musch van Satullus; Issa is reiner dan de kus van een duif, Issa is aantrekkelijker dan een maagdelijke jonkvrouw en kostbaarder dan alle edelgesteenten in Indië. Wanneer zij klaagt, dan gelooft men, dat zij spreekt. Zij gevoelt de vreugde en den kommer van haar heer, zij legt zich neer op zijn hoofdkussen en sluimert voort, zonder zich door eenig geluid te laten storen«, enz. enz.

Het diertje werd, evenals nog heden, als een vertroeteld kind

behandeld, men nam het zelfs mede op reis en Lucianus (gestorven p.m. 200 n. Chr.) schildert op humoristische wijze, hoe eens bij zulk een gelegenheid een ernstig filosoof zijn mantel moest afstaan als kraambed voor den hond van zijn gastvrouw.

In den storm der volksverhuizing verdween de Melitezer, om eerst ongeveer 'n duizendtal jaar later, zooals reeds is opgemerkt, als Maltezer of Bolognezer weer op te duiken. Tegelijk kwam minder als schoot-, maar meer als luxehond het aristocratische *Italiaansche dwergwindhondje*, dat men op talrijke beeldwerken uit de Middeleeuwen aan de voeten van zijn gebieder vindt afgebeeld. De schoothond verdween uit het openbare en maatschappelijke leven; daardoor is hier een wijde gaping in zijn geschiedenis.

Merkwaardiger wijze schijnt de stoot tot zijn hernieuwde invoering in de elfde eeuw van Polen te zijn uitgegaan. De geschiedenis is interessant genoeg om uitvoerig verteld te worden.

In het voorjaar van 1014, zoo berichten de Poolsche kronieken, ondernam Koning Boleslaw de Groote (992--1025) met de geheele Szlachta een kruistocht naar het Oosten en keerde, tegen het algemeen gebruik in, in den herfst niet naar Polen terug, maar overwinterde met zijn leger in het vijandelijke land om in het volgend voorjaar verder door te dringen. Dit deed hij ook in het tweede en derde jaar. Toen meenden de Poolsche edelvrouwen, dat hun mannen nimmermeer zouden terugkeeren en zagen onder hun lijfeigenen naar nieuwe echtgenooten om, die ze dan tot eigen heer en tot heer van de eigendommen hunner dood gewaande echtgenooten maakten.

Toen dit ook in het leger ruchtbaar werd (het leger bevond zich toen voor Kiew), braken de Szlachcicen naar huis op, zoodat de Koning genoodzaakt was de belegering op te geven en hen te volgen. Thuis gekomen, werden de pseudo-echtgenooten door doodslag en ophanging onschadelijk gemaakt, en de edellieden namen hun trouwe-looze vrouwen weer in genade aan. Boleslaw echter, die de vruchten van jaren langen strijd vernietigd zag, vergaf hen niet, maar gaf het bevel, dat iedere edelvrouw voortaan zich alleen op straat mocht vertoonen met een hondje op den arm. Met ijzeren gestrengheid werd op het nakomen van dit gebod acht gegeven. Er waren echter zooveel schuldigen dat, wat eerst een teeken van smaad en schande was, weldra een teeken werd van adellijke afkomst, met andere woorden: de schoothond op den arm werd tot een attribuut eerst van de Poolsche edelvrouwen en later ook van die der Westersche landen.

Voor al sedert de laatste helft der 14de eeuw werd er veel werk gemaakt van de teelt van schoothondjes. In de 15de eeuw laten zich

reeds drie rassen onderscheiden, n.l. de *kleine Italiaansche windhond* (Piccolo levriero), de *langharige Malthezer* (Canis melitensis longioribus pilis) en de *kortharige Malthezer* (Canis melitensis brevioribus pilis), welke laatste de Franschen wegens de hooggedragen ooren *vlinderhond* (papillon) en wegens de naar de wijze van een eekhoorn op den rug teruggeslagen staart *eekhoornhond* (Chien écureuil) noemen. De langharige Malthezer werd vooral in Bologna gefokt en wordt daarom meestal Bolognezer genoemd. Voor de teelt der eekhoornhondjes was omstreeks 1550 Lyon het middelpunt. Het laatste ras — de kortharige Malthezer — was in Frankrijk en Duitschland het meest verbreid; men vindt het dan ook dikwijls op schilderijen afgebeeld. Tot dit ras behoort ook het beroemde hondje Ines van Mevrouw de Pompadour.

Ook Ninon de Lenclos, een bekende Parijsche courtisane tijdens Lodewijk XIV, had een schoothondje, »Raton«, dat niet van haar zijde week; en wie zich van de gunst dezer dame wenschte te verzekeren, moest in de eerste plaats trachten met Raton op goeden voet te komen. 't Was een buitengewoon verstandig diertje; gelukkig is haar geschiedenis te boek gesteld door Mercier, lid der Fransche Academie, waardoor de kennis van haar kostelijke eigenschappen voor het nageslacht is bewaard gebleven. Zoo weten wij o.a. dat Raton met pijnlijke nauwgezetheid het dieet zijner meesteres bewaakte. Het wist precies, hoeveel de maag van de schoone Ninon kon verdragen, en zoodra het zag, dat zijn meesteres iets zou gebruiken, dat haar niet paste, blafte het zoolang, tot zij de schadelijke spijs liet staan. Wanneer dus Ninon de Lenclos tot op zeer hoogen leeftijd haar bekoorlijke schoonheid kon bewaren, dan heeft zij dit in den grond der zaak aan haar schoothondje te danken gehad, — tenminste dit verhaalt Mr. Mercier van de Fransche Academie, — en die moet het wel weten.

In de tweede helft der 16de eeuw kwam een soort schoothondmanie over Europa. Vooral Hendrik III van Frankrijk (1574—1589) was een ware hondengek, die niet alleen jaarlijks minstens 100.000 thaler voor den aankoop van schoothondjes besteedde, maar er ook geen been in zag, zijn getrouwe onderdanen zonder vorm van proces van hunne lievelingen te berooven. Tot dit doel ging hij met zijn gemalin in Parijs en de omgeving rijden; liet dan onvoorziens voor een huis of een nonnenklooster halt houden, zich de hondjes voorvoeren en nam dan die hem bevielen mee. Thuis verpleegde en voederde hij de diertjes met de grootste zorg, en droeg niet zelden een mand met zich rond, waarin twee of drie van deze dvergen

lagen, die hij bestendig streelde en liefkoosde. Zelfs bij de audiënties verscheen hij met deze zeldzame vracht. »Hij droeg daarbij den degen aan de zij,« vertelt Sully, de vertrouwde en latere minister van Hendrik IV, »den mantel over den schouder, een kleine baret op het hoofd, en aan een breeden, om den nek geslagen band een gevlochten mand met kleine honden.«

Drie zijner lievelingen zijn door de historie vereeuwigd geworden. De koning had ze met groote kosten uit Smyrna laten komen, en zij waren er op afgericht, 's nachts op de rij af naast zijn bed de wacht te houden, een dienst die zij, zelf elkaar aflossend, met de grootste stiptheid verrichtten. Ook op den noodlottigen 1sten Augustus 1589, toen de moordenaar Jacques Clémento te Saint Cloud in de audiëntiezaal werd toegelaten om zijn gefingeerd smeekschrift te overreiken, waren de drie hondjes tegenwoordig. Liline, anders de goedheid zelf, viel merkwaardiger wijze den verkapt misdadiger bij zijn binnenkomst woedend aan en was niet tot rust te brengen. Boos over deze verstoring, beval de koning, tegen zijn gewoonten in, de hondjes in een ander vertrek te brengen. Ook daar echter kefte Liline door, en toen nu de koning zich naar de deur wendde, waarschijnlijk om den hond tot rust te brengen, ontving hij de beide doodelijke dolksteken.

Ook Prins Willem van Oranje was een liefhebber van schoothondjes; aan één van deze had hij zelfs eens zijn redding te danken. Toen in 1572 Bergen door Alva belegerd werd, wilde hij deze stad ontzetten en drong tot nabij Mechelen voort. Weldra echter werd zijn legerplaats in den nacht door Romero overrompeld. De Prins lag in zijn tent nog in vasten slaap, toen een kleine hond, door het gedruisch buiten onrustig geworden, hem herhaaldelijk in het gezicht sprong, zoodat hij ontwaakte, en juist nog tijd vond te ontkomen en naar Holland te wijken. Dat de groote Zwijger dezen dienst van zijn viervoetig vriendje nimmer vergat, spreekt vanzelf, en bekend is het, dat deze gebeurtenis op zijn grafmonument te Delft is vereeuwigd.

Tot welk ras de drie honden van Hendrik van Frankrijk behoorden, laat zich niet meer bepalen; het hondje van den Prins van Oranje was echter zonder twijfel een mopshondje, daar Justus Lipsius uitdrukkelijk meldt, dat het van hetzelfde ras was als zijn (Lipsius') eigen grijze mops.

Deze mopshondjes hebben hoogstwaarschijnlijk in het midden der 16de eeuw van Turkije uit den weg gevonden naar Europa, en stammen oorspronkelijk uit Azië. Sommigen echter meenen, dat deze diertjes van Hollandschen oorsprong zijn. Dit is zeker, dat vooral in de 17de eeuw door de dames in Holland zeer veel werk van de

mopshondjes is gemaakt. Later ging, voornamelijk om hun knorrig humeur, de liefhebberij in dit ras verloren; toch vinden we nog in »Almanak voor het Verstand en Hart voor het jaar MDCCCXIII« te Amsterdam, gedrukt bij P. E. Briët, een lofdicht op dit »Viervoetig Telgje der Natuur, den schoonsten Hond, die, sinds den zondvloed, Op heel den aardbol heeft geblaft«.

We kunnen niet nalaten een paar versjes daarvan aan te halen :

Van moeders zijde sproot mijn *Leddi*
 Uit koning Faro's hondenstoet;
 Hij, die, beroofd van hart en ooren,
 Der Joden jongens deed versmoren,
 Hij schonk zijn *Mops*, tot aadlijk wapen,
 Een kopje met een zwarten snoet.

Nog meer: men zegt, dat *Leddi's* stamvaër
 Ook, zonder ooren, als een God
 Vereerd werd, bij de Egyptenaren,
 Die daaglijks hem, op hooge altaren,
 Een soep van rijst met Nijlvocht brachten,
 In een gewijden offerpot....

Nadat de mopshondjes een tijd lang als uitgestorven waren, komen zij er tegenwoordig weer bovenop; vooral in Engeland en Rusland vindt men weer groote liefhebbers.

Naast den Mopshond bracht de 16e eeuw een ander ras: *de King Charles*. Dit dier draagt zijn naam naar Karel II van Engeland (1660—1685), die er een groot liefhebber van was. Het is gefokt uit den »Wachtelhond«, 't is een zwarte dwerg met altijd tranende oogen, en werd vroeger met hooge sommen betaald. Het bekende hondje van Maria Stuart, was zulk een King Charles. Door niemand opgemerkt, volgde het kleine dier zijn meesteres op haren laatsten tocht naar het schavot, en legde zich na de voltrekking van het vonnis, aan haar boezem neder, terwijl het zich later onder de kleederen van zijn meesteres verborg. »Toen nu de grootmaarschalk Graaf Talbot Shewsbury het groene doek opensloeg, waarin het ontzielde lichaam der vorstin gewikkeld was,« lezen we in Beekman's Hondenvriend, »scheen zich dat lichaam te bewegen. Alle omstanders werden door een panischen schrik bevangen. Eén viel er in onmacht, alle anderen vluchtten met uitzondering van één officier, Kent genaamd, die den moed had met een kaars in de hand dit wonderbare verschijnsel te onderzoeken. Woedend sprong nu het hondje te voorschijn, en reeds wilde Kent het aan zijn degen rijgen, toen de stem

der menschelijkheid halt! gebod, en hij het trouwe dier van de strafplaats verwijderde. De Kroniek van 't slot Fotheringhai, waar Maria Stuart op 8 Februari 1587 den laatsten adem uitblies, meldt dat het arme dier dag en nacht onophoudelijk jammerde en weeklaagde, tot het na drie dagen, in welken tijd het alle voedsel had geweigerd, stierf.«

Van denzelfden stam, maar van eenigszins jonger datum, zijn de *Prince-Charles* met zwarte vlekken op witten grond, de bruingevlekte *Blenheim-Spaniel*, zoo genoemd ter eere van Marlborough na de overwinning op de Franschen bij Blindheim of Höchstadt (13 Aug. 1704) en de *Ruby-Spaniel*, die zijn naam draagt naar zijn schoonen gelijkmatig roodbruinen (ruby) kleur. In hoever de naam »Spaniel« (Engelsch = spanier, Fransch = espagneul) gerechtvaardigd is en in verband te brengen is met het eiland Hispaniola (Haiti) vereischt nog nader onderzoek.

Hoe in het midden der 18de eeuw een schoothondje de aanleiding was tot de ontdekking van een groot staatkundig talent, vertelt boven aangehaald boekje als volgt:

»Maria Theresia bereisde haar Oostenrijksche erflanden, op welke reis zij bij Braunau de rivier de Inn moest oversteken. Toen zij in de veerpont wilde stappen, ondersteunde haar de veerman, doch deze werd door een der volgelingen van de vorstin, een klein schoothondje, daarom hevig aangevallen, waarop de veerman het hondje sussend toeriep: »Wees maar bedaard, Excellentie, wees maar bedaard!« De Keizerin barstte in een helder gelach uit en vroeg den schipper, hoe hij er toch bij kwam een hond zulk een titel te geven. Koelbloedig antwoordde deze: »Waarom mag het liefste, wat de Keizerin op den arm draagt, geen Excellentie heeten, indien overigens alles in het gevolg van Hare Majesteit dien titel draagt?« Maria Theresia vroeg lachende naar zijn naam, waarop de veerman antwoordde, dat hij »Thunichtgut« heette. »Welk een leelijke naam!« zei de vorstin; »krachtens mijn bevel zult gij voortaan »Thugut« heeten; en uw zoon, over wien gij met mij gesproken hebt, moet bij mij te Weenen komen om daar zijn fortuin te maken.« Zoo geschiedde het; de vroolijke knappe jonge Thugut kwam weldra in Weenen studeeren, daarna op de rijkskanselarij, en werd eindelijk de welbekende baron Thugut, Oostenrijksch Minister van Binnenlandsche Zaken.«

Ongeveer 100 jaar geleden kon men in de Berlijnsche schouwburgen niet zelden van het uit parterre hooren roepen: »Hunde raus!«, wjl de voorname dames haar schoothondjes meê in de gar-

derobe namen, zoodat het applaus der toeschouwers dikwijls overstemd werd door het gekef der talrijke schoothondjes. Deze zullen zeker tot de echte Duitsche schoothondjes, de Pinschers, behoord hebben. Men heeft daarvan vele variëteiten, maar vooral de ruwharige dwergpinschers, ook »*Affenpinscher*« genoemd, is zeer opgewekt en vriendelijk, aangenaam en onderhoudend, en dus als schoothond tegenwoordig zeer in trek.

Het Japansche Chiu-hondje eindelijk is van den jongsten datum en is, zooals de naam reeds aanduidt, een product van Japansche cultuur. Men onderscheidt in Japan drie soorten van dit ras:

- 1 de Bawa-inu (inu beteekent hond), de straat- of dorps hond,
- 2 de Kavi-inu, een jachthond,
- 3 de Chin, een schoothondje.

De Chin is in Japan een zeer geliefd hondje, dat men wegens de hooge prijzen, die men er voor betaalt, alleen in het bezit der aanzienlijken vindt. Hoe kleiner het diertje is, hoe hoger de waarde. De allerkleinste exemplaren noemt men »*Macura Chin*«, d.i. kussenhondje.

De Japansche Chin is in zekeren zin een tusschenvorm van den King Charles en den Mopshond. Zijn kop en aangezicht herinneren aan den eerste, het lange, zachte haar en de lichaamsgestalte aan den laatste. Allerkoddigst ziet het uit zijn gultige oogjes, het kogelronde kopje gelijkt op dat van een kat. Met een kat komt het ook overeen in de sierlijke bewegingen en sprongen. Ook lekt en poetst ons hondje zich op kattenmanier, terwijl het in het vangen van muizen voor menige kat niet onderdoet.

De Chin heeft een buitengewoon levendig en vroolijk temperament, bestendig is het in beweging, en gaarne springt het op stoelen en tafels. Eigenaardig is het ook, dat het evenals een vogel een hoog voorwerp tot rustplaats kiest.